
ПОСИЛЕННЯ ОХОРОНИ ТА ЗАХИСТУ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ В УМОВАХ МАСОВОГО НАПЛИВУ МІГРАНТІВ

STRENGTHENING SECURITY AND PROTECTION OF THE STATE BORDER IN CONDITIONS OF A MASS INFLUX OF MIGRANTS

Володимир Нікіфоренко¹, Андрій Віхтюк²

*Адміністрація Державної прикордонної служби України
(вул. Володимирська, 26, м. Київ, Україна, 01601)*

Nikiforenko Volodymyr, Vikhtiuk Andriy

*Administration of the State Border Guard Service of Ukraine
(26, Volodymyrska St., Kyiv, Ukraine, 01601)*

Отримано: 15.01.2022. Затверджено: 14.05.2022

АНОТАЦІЯ

У статті проаналізовано сучасний стан загрози поширення нелегальної міграції на українсько-білоруській ділянці державного кордону у контексті інспірації міграційної кризи на зовнішніх кордонах Європейського Союзу спецслужбами росії й республіки білорусь, та визначено доцільні шляхи протидії. Сучасні трансформаційні процеси у системі загальноєвропейської безпеки, що викликані відкритою збройною агресією росії проти України призвели не тільки до розширення спектру загроз національній безпеці України, а й до посилення вже існуючих проблем у сфері безпеки державного кордону, які потребують негайного і адекватного реагування. Зазначене обумовлює актуальність даного дослідження, яке полягає у необхідності визначення заходів, які доцільно запровадити для посилення охорони проблемних ділянок державного кордону України в умовах відкритої збройної агресії росії та імовірного збільшення впливу загрози нелегальної міграції. Розглядаючи загрозу поширення нелегальної міграції у зазначених контекстах, стає очевидним факт чергового вивчення реакції світової спільноти на збройну агресію та інші брутальні порушення з боку кремля фундаментальних принципів міжнародної безпеки. Автором зазначено, що своєчасне та адекватне реагування на імовірну реалізацію загрози нелегальної міграції на

¹ Перший заступник Голови Державної прикордонної служби України, доктор юридичних наук, кандидат наук з державного управління, Заслужений юрист України; orcid 0000-0003-4035-4431; e-mail: vlnikadpsu@ukr.net

² Директор Департаменту організації роботи, планування та контролю Адміністрації Державної прикордонної служби України; orcid 0000-0002-0393-2044; e-mail: avvikhtiuk@ukr.net

державному кордоні є стратегічним завданням, що стоїть перед Україною. При цьому автором наголошено, що ця загроза може мати довготривалий характер. Тому, відомства сектору безпеки і оборони України мають бути готовими до зростання активності організованої злочинної діяльності, пов'язаної з незаконним переправленням через територію України нелегальних мігрантів до країн ЄС. Вказано, що напрямком подальших досліджень щодо даної проблематики має стати пошук дієвих державних механізмів, які забезпечували б своєчасне та адекватне реагування на загрози національній безпеці на державному кордоні, пов'язаних з нерегулярною міграцією та боротьбою з її наслідками.

Ключові слова: збройна агресія; національна безпека; прикордонна безпека; нерегулярна міграція; міграційна криза; сучасні загрози; державний кордон.

ABSTRACT

The article analyzes the current state of the threat of illegal migration on the Ukrainian-Belarusian section of the state border in the context of the inspiration of the migration crisis on the external borders of the European Union by special services of Russia and Belarus, and identifies appropriate ways to counteraction. Modern transformational processes in the system of European security caused by Russia's open armed aggression against Ukraine have led not only to the expansion of the range of threats to Ukraine's national security, but also to the strengthening of existing border security problems that require immediate and adequate response. The above-mentioned determines the relevance of this study, which lies in the need to identify measures that should be implemented to strengthen the protection of problematic areas of Ukraine's state border in the face of Russia's open armed aggression and the likely increase in the threat of illegal migration. Considering the threat of illegal migration in the abovementioned context, it becomes clear that the next study of the world community's response to armed aggression and other brutal violations by the Kremlin of fundamental principles of international security. The author noted that timely and adequate response to the possible realization of the threat of illegal migration at the state border is a strategic task facing Ukraine. However, the author emphasizes that this threat may be long-term. Therefore, the security and defense agencies of Ukraine must be ready for the increase in the activity of organized crime related to the illegal transportation of illegal migrants to the EU through Ukraine. It is stated that the direction of further research on this issue should be to find effective state mechanisms that would ensure timely and adequate response to threats to national security at the state border related to irregular migration and combating its consequences.

Key words: armed aggression; national security; border security; irregular migration; migration crisis; current threats; state border.

I. ВСТУП

Сучасні трансформаційні процеси у системі загальноєвропейської безпеки, викликані актом відкритої збройної агресії Росії проти України призвели до розширення спектру загроз національній безпеці України, а також посилення вже існуючих проблем у сфері безпеки державного кордону, які потребують негайного і адекватного реагування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що теоретичним і практичним розробкам з питань безпеки державного кордону

в Україні, у тому числі щодо протидії нерегулярній міграції, присвячені роботи сучасних українських науковців: Ю.О. Бабій¹, С.В. Дейнеки², В.А. Кириленка³, Д.А. Купрієнка⁴, Ю.Б. Курилюка⁵, М.М. Литвина⁶, С.П. Мосова⁷, А.Ф. Моти⁸, А.В. Новіченко⁹, Б.М. Олексієнка¹⁰, О.М. Шинкарука¹¹ та інших.

У своїх працях авторами здійснено комплексний аналіз та узагальнення знань у сфері протидії загрозам національній безпеці на державному кордоні. Але, на сьогодні, відкрита збройна агресія росії актуалізувала потребу в пошуку нових дієвих державних механізмів із протидії поширенню нерегулярній міграції на окремих ділянках державного кордону.

II. МЕТА І МЕТОДОЛОГІЯ

Мета статті полягає у визначенні, через здійснення оцінки сучасного стану загроз поширення нерегулярної міграції на українсько-білоруській ділянці державного кордону, шляхів

¹ Бабій Ю.О. (2016). Удосконалення декомпозиції загроз і небезпек національній безпеці держави у прикордонній сфері. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького*. № 4(70). С. 185–196.

² Дейнеко С.В. (2020). Правове регулювання розвитку політики у сфері інтегрованого управління державним кордоном України. *Інвестиції: практика та досвід*. № 19–20. С. 172–178.

³ Кириленко В., Дягель Д. (2019). Щодо пошуку шляхів протидії основним загрозам у сфері безпеки державного кордону, які виявляються в міжнародних пунктах пропуску через державний кордон України. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького*. № 3(81). С. 65–81.

⁴ Купрієнко Д.А. Основні поняття та категорії у сфері забезпечення прикордонної безпеки (2014). *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: військові та технічні науки*. № 1(61). С. 357–368.

⁵ Курилюк Ю.Б. (2020). Державний кордон і правопорядок (законодавство, теорія, практика): монографія. К.: ВД «Дакор». 446 с.

⁶ Литвин М.М. (2014). Концептуальні засади інтегрованого управління кордонами. *Досвід управління в Україні. Наука і оборона*. № 1. С. 3–7.

⁷ Мосов С.П., Шинкарук О.М., Кириленко В.А. (2018). Прикордонна безпека України: становлення, сучасний стан, проблеми і перспективи: монографія. Хмельницький: НАДПСУ. 187 с.

⁸ Мота А. (2017). Прикордонний контроль та його значення в протидії нелегальній міграції. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. № 861. С. 304–311.

⁹ Новіченко А.В. (2020). Особливості протидії нелегальній міграції в сучасній Україні. *Право*. № 2. С. 103–107. URL: <http://pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/2020/10/103-Novychenko.pdf>

¹⁰ Олексієнко Б.М. (2015). Пріоритети розвитку сектору безпеки і оборони України. *Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України: тези VIII Всеукр. наук.-практ. конф.* (Хмельницький, 10 груд. 2015 р.). С. 55–57.

¹¹ Шинкарук О.М., Лисий М.І., Купрієнко Д.А., Бабій Ю.О., Ананьїн О.В., Ігнат'єв А.В. (2019). Сучасний стан прикордонного безпекового середовища України. *Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил*. № 3(61). С. 135–145.

протидії цьому явищу в умовах збройної агресії проти України. Під час підготовки цієї статті було застосовано як загальнонаукові, так спеціально-наукові методи, що дозволило досягти поставлену ціль. Одним з основних з цих методів роботи стали логіко-семантично-го та системно-структурний методи, які дали змогу окреслити та проаналізувати особливості структурної побудови норм чинного законодавства, звернути увагу на шляхи вирішення досліджуваної проблеми тощо.

ІІІ. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Мігранти продовжують активно використовувати географічне положення України, яка знаходиться на перехресті шляхів між Сходом і Заходом. Водночас Україна залишається не тільки транзитною державою, а й своєрідним бар'єром на шляху у нерегулярних мігрантів, які прямують до Європи. Разом з тим Україна розглядається мігрантами і як місце призначення.

Оцінка сучасної соціально-політичної обстановки, яка склалася восени 2021 р. на окремих ділянках польсько-білоруського державного кордону, засвідчила про високу імовірність поширення штучно створеної міграційної кризи і на українсько-білоруську ділянку.

За оцінкою експертів загальна чисельність нерегулярних мігрантів у Білорусі складала до 14 тисяч осіб. За оцінкою польських спецслужб на території Білорусі знаходилося близько 7 тис. мігрантів. Близько 3 тис. вже відправлені назад до Сирії та Іраку. Як місцем зосередження мігрантів на території Білорусії залишався транспортно-логістичний центр «Бреміно», що у Гродненській області, поблизу пункту пропуску «Брузги» на білорусько-польській ділянці державного кордону. Станом на 6 грудня 2021 р. там перебувало більше 900 мігрантів, разом з жінками та дітьми.

За інформацією Прикордонної варті Польщі, тільки впродовж 9 грудня 2021 р. зафіксовано 80 спроб нелегального перетинання державного кордону з Білорусії до Польщі. Зафіксовано спроби прориву через прикордонні загородження в районах Дубичів-Церковних та Черемші. Рішення щодо видворення з території Польщі прийнято щодо 23 осіб. Загалом протягом 2021 р. польські прикордонники зафіксували близько 40 тис. спроб нелегального перетинання державного кордону з боку Білорусі.

Представники Федеральної поліції Німеччини заявили, що з початку 2021 р. виявлено більше 10 тисяч мігрантів, які незаконно потрапили в Німеччину з Білорусії.

Білоруська сторона розпочала переміщення військової техніки до кордону з Україною. Зокрема, 10 грудня 2021 р. у пункті пропуску через державний кордон «Доманове» (Волинська область) від громадянина України було отримано інформацію щодо спостереження ним на території Білорусі колони військової техніки (БТР, вантажівки) довжиною до 2 км, яка стояла в напрямку України (в 10 км до кордону).

Варто відзначити, що українсько-білоруська ділянка державного кордону складає 1084,20 км, з них: на суші – 758,30 км, на річках (ручаях, каналах), озерах та інших водоймах – 325,90 км. Делімітація цієї ділянки державного кордону була завершена ще у травні 1997 р. За її результатами було підписано Договір між Україною і Республікою Білорусь про державний кордон.

Якщо говорити про демаркацію українсько-білоруського кордону, то вона розпочата у вересні 2013 р. Під час польових робіт, розпочатих у червні 2014 р.:

- винесено на місцевість 944,7 км (87%) лінії кордону (у т.ч. 124,6 км у зоні відчуження Чорнобильської АЕС);
- визначено 2364 місця (70,4%) встановлення прикордонних знаків;
- українською стороною встановлено 672 прикордонних знака та 227 українських прикордонних стовпів (Волинська, Рівненська, Житомирська, Чернігівська області, у т.ч. 191 в межах зони відчуження Чорнобильської АЕС);
- створено спільну геодезичну мережу вздовж державного кордону.

Білоруською Стороною встановлено понад 1000 прикордонних знаків і 246 білоруських прикордонних стовпів (Волинська, Рівненська, Житомирська, Чернігівська області).

Заходи з демаркації українсько-білоруської ділянки державного кордону відбувалися планово, відповідно до міждержавних Угод. Пропуск здійснювався у 6 автомобільних пунктах пропуску та у 2 пунктах контролю. Загалом на кордоні з Білоруссю 27 пунктів пропуску та 6 пунктів контролю. Станом на початок 2022 р.

пасажиро-транспортний потік на спільному кордоні був сталим, з тенденцією до зниження (у середньому 2 тис. осіб і 1,5 тис. транспортних засобів за добу).

18 листопада 2021 р. у пункті пропуску через державний кордон «Нові Яриловичі» українськими прикордонниками було затримано найбільшу групу нерегулярних мігрантів. Це послужило підставою для класифікації Державною службою з надзвичайних ситуацій України обстановку, яка склалась на українсько-білоруському державному кордоні, як соціально надзвичайну ситуацію регіонального рівня (збройний напад, захоплення й утримання установи правоохоронних органів або реальна загроза здійснення такої акції).

Українським державним органам, з метою посилення охорони українсько-білоруської ділянки державного кордону довелося вжити низки заходів, зокрема:

- відповідним рішенням Уряду України створити Міжвідомчий координаційний штаб, завданнями якого визначено: сприяння забезпеченню координації дій суб'єктів взаємодії, спрямованих на посилення охорони та захисту державного кордону України; сприяння організації узгоджених дій суб'єктів взаємодії під час забезпечення посилення охорони та захисту державного кордону України; забезпечення проведення аналізу, узагальнення та обміну інформацією з питань посилення охорони та захисту державного кордону України; здійснення моніторингу стану виконання нормативно-правових актів з питань, що належать до компетенції Міжвідомчого координаційного штабу; підготовку пропозицій та рекомендацій щодо заходів, пов'язаних з урегулюванням проблемних питань забезпечення посилення охорони та захисту державного кордону України, в тому числі пропозицій щодо внесення змін до законів України, актів Кабінету Міністрів України з питань посилення охорони та захисту державного кордону України¹;
- організувати взаємодію на міжвідомчому рівні між Адміністрацією Державної прикордонної служби України та

¹ Про деякі питання взаємодії і координації під час посилення охорони та захисту державного кордону України: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.11.2021 № 1214. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1214-2021-Text>

Національною гвардією, Національною поліцією, Державною міграційною службою, Збройними Силами, Державною службою надзвичайних ситуацій та Службою безпеки, а також на міждержавному рівні – з Прикордонною вартою Польщі;

- ухвалити персональний склад Міжвідомчого координаційного штабу (схвалений наказом МВС «Про затвердження персонального складу Міжвідомчого координаційного штабу»);
- затвердити завдання та керівників Чернігівського, Житомирського і Волинського регіональних координаційних штабів;
- у складі кожного суб'єкта взаємодії створити спеціальні оперативні центри (штаби), що забезпечували отримання й обмін інформацією, необхідною для виконання завдань Міжвідомчого координаційного штабу (схвалені наказом Адміністрацією Державної прикордонної служби України від 19.11.2021 № 606-АГ);
- з 23 листопада 2021 р. розпочато проведення спільної спеціальної прикордонної операції «Полісся»;
- задіяти додаткові сили та засоби Державної прикордонної служби України, Національної гвардії та Національної поліції для посилення найбільш загрозливих ділянок (270 км);
- для ведення повітряного моніторингу, маневру резервів застосувати пілотовану та безпілотну авіацію (літаки DA-42, вертольоти (Mi-8 та H125) та безпілотні літальні апарати);
- посилити оперативно-розшукову роботу та прикордонну розвідку;
- силами прикордонних підрозділів активізувати інженерне облаштування найбільш загрозливих ділянок кордону;
- у рамках спільної спеціальної прикордонної операції «Полісся» провести об'єднані тактико спеціальні навчання за єдиним сценарним задумом у Житомирській, Волинській, Чернігівській, Рівненській областях. Особовий склад резервів, які перебували на українсько-білоруській ділянці державного кордону відпрацювали сценарії, які могли виникнути під час прориву кордону нерегулярними мігрантами. До навчань були залучені підрозділи Національної поліції, Національної гвардії, Збройних Сил та надзвичайники.

На думку авторів, для вирішення проблемних питань, які виникатимуть в аналогічних випадках, доцільно визначити такі шляхи.

1. Потребують розгляду Верховною Радою України невідкладні законодавчі ініціативи щодо:

- криміналізації усіх видів незаконного перетинання державного кордону України (скасування ст. 204-1 КУпАП і зміни у ст. 332-2 КК України);
- уповноваження приймати рішення про примусове видворення нерегулярних мігрантів прикордонникам, міграційній службі та СБУ, чим запровадиться європейський підхід (суд – тільки затримання для забезпечення видворення);
- надання повноважень досудового розслідування і дізнання органам охорони кордону за окремими кримінальними правопорушеннями (за ст.ст. 149, 332, 332-1, 332-2 і 358 КК України), з огляду на масштаб загрози (кількість нерегулярних мігрантів порушують державний кордон України) існуюча кількість слідчих Національної поліції та Служби безпеки в прикордонних районах не в стані забезпечити розслідування всіх справ щодо незаконного перетинання державного кордону та інших суміжних кримінальних правопорушень;
- врегулювання порядку передавання в особливий період в оперативне підпорядкування органам військового управління Збройних Сил, Національної гвардії, органів Державної прикордонної служби.

2. Актуальним залишається питання технічного переоснащення органів і підрозділів охорони державного кордону сучасними спеціальними оптичними засобами, інженерно-технічними засобами та автомобільною технікою.

3. Важливим завданням є інженерно-технічне облаштування кордону. Із 1084 км лише 30 км прикрито загороджувальним парканом, що самостійно встановлені прикордонниками. На цій ділянці взагалі відсутні системи відеоспостереження та засоби сигналізаційного виявлення. З метою реалізації Концепції Державної цільової правоохоронної програми облаштування державного кордону щодо будівництва інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних

просік, комунікацій Державної прикордонної служби України на період до 2024 року¹.

15 грудня 2021 р. Кабінетом Міністрів України затверджено відповідну Державну цільову правоохоронну програму. Цим стратегічним документом запроваджено єдиний державний підхід щодо:

- облаштування державного кордону сучасними технічними засобами з урахуванням ризиків і загроз, які виникають під час його охорони та прогнозуються в майбутньому;
- розчищення прикордонних просік;
- удосконалення облаштування інженерної інфраструктури вздовж державного кордону;
- укріплення берегів транскордонних річок, що захистить їх від розмиву та переформатування і, як наслідок, від втрат територій Україною².

Загалом передбачено інженерно-технічне облаштування контрольованої ділянки українсько-російського кордону (1676,09 км) та українсько-білоруського кордону (1084,2 км) у 2022 р., а також завершення до 2024 р. облаштування українсько-молдовської ділянки державного кордону (1222 км) та кордону з державами – членами ЄС (1357,742 км).

4. З метою забезпечення надійної охорони державного кордону на українсько-білоруській ділянці існує нагальна необхідність:

- розгортання комплексної системи відеоконтролю та сигналізації на найбільш загрозливих напрямках (270 км);
- розгортання сучасних систем відеоспостереження у пунктах пропуску (27 пунктів пропуску);
- забезпечення підрозділів охорони державного кордону сучасними засобами УКХ-радіозв'язку.

¹ Про схвалення Концепції Державної цільової правоохоронної програми облаштування державного кордону щодо будівництва інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій Державної прикордонної служби України на період до 2024 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.10.2021 № 1362-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1362-2021-Text>

² Про затвердження Державної цільової правоохоронної програми облаштування державного кордону щодо будівництва інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій Державної прикордонної служби на період до 2024 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.12.2021 № 1386. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1386-2021-Text>

5. Найбільш проблемним залишається питання значної віддаленості розташування пунктів пропуску для автомобільного сполучення на території України до лінії державного кордону, що створює передумови до порушень законодавства України, у т.ч. шляхом спроб уникнення контрольних процедур при перетинанні державного кордону та вчинення контрабанди. У той же час, білоруською Стороною створено сучасну, стаціонарну, одноманітну інфраструктуру пунктів пропуску, усі вони розміщені безпосередньо на лінії державного кордону. Тому, необхідно розглянути питання щодо перенесення та облаштування автомобільних пунктів пропуску безпосередньо на лінію державного кордону. На сьогодні Державною митною службою розглядається питання щодо перенесення лише пункту пропуску «Вільча» (опрацьовується проєктна документація та проводяться заходи щодо землевідведення).

6. Незадовільний стан облаштування більшості пунктів пропуску. З 1993 р. на українсько-білоруському кордоні функціонують 10 пунктів пропуску для автомобільного сполучення (8 міжнародних, 2 міждержавних), які облаштовано за тимчасовою схемою (встановлено металеві службові модулі). За вказаний період масштабну реконструкцію інфраструктури здійснено лише в пункті пропуску «Нові Яриловичі». Часткову реконструкцію проведено у пунктах пропуску «Доманове» і «Городище». Стан облаштування інших пунктів пропуску не відповідає сучасним вимогам, та не забезпечує реальну пропускну спроможність, викликав невдоволення подорожуючих і негативно впливав на імідж України в цілому. Водночас потребують покращення під'їзні шляхи до пунктів пропуску та створення зон сервісного обслуговування.

7. Згідно з висновками європейських експертів, у пунктах пропуску відсутня цілісна система засобів технічного огляду типу «РАПІСКАН». Аналогічна проблематика існує стосовно непрацездатності вагових комплексів¹. Зважаючи на критичну гостроту цієї проблеми, існує необхідність надання доручення Міністерству інфраструктури, Міністерству фінансів, Державній митній службі, головам відповідних обласних адміністрацій щодо проведення комісійного обстеження пунктів пропуску з метою визначення об'єму

¹ Нікіфоренко В.С. (2021). Організаційно-правові аспекти протидії загрозам контрабандної діяльності на державному кордоні України. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. № 4. С. 56–63.

робіт, обсягу та джерел фінансування, необхідних для їх перенесення, облаштування і створення необхідної інфраструктури.

8. На сьогодні, середня протяжність ділянок відповідальності підрозділів охорони державного кордону на українсько-білоруській ділянці, становить 40-50 км. На ділянках Чернігівського та Житомирського загонів є підрозділи з протяжністю ділянок понад 80 км. З метою підвищення щільності охорони державного кордону та приведення протяжностей ділянок відповідальності підрозділів охорони кордону до європейських стандартів (30 км) існує потреба додаткового розгортання нових підрозділів охорони державного кордону, що потребує суттєвого збільшення фінансування.

9. Існує нагальна потреба реконструкції існуючих підрозділів охорони кордону та приведення їх у відповідність до мінімально потрібних вимог військового містечка. У 1990-х роках коли відбувалося формування прикордонного відомства, більшість підрозділів були розміщені у наявних приміщеннях, які на той час змогли надати місцеві органи влади. Наразі, окремі підрозділи продовжують розміщуватися у необладнаних для цього приміщеннях. Деякі військові містечка потребують сучасної реконструкції.

10. Недостатнім є фінансування Державної прикордонної служби України. Протягом останніх років бюджетні запити відомства були забезпечені в середньому близько на третину від потреби (2014 р. – 38,9%, 2015 р. – 47,6%, 2016 р. – 35,8%, 2017 р. – 28,2%, 2018 р. – 31,7%, 2019 р. – 35,1%, 2020 р. – 44,1%, 2021 р. – 33,6%). Відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на 2022 рік» для прикордонного відомства знову передбачено видатки в обсязі третини від потреби. Такий обсяг фінансування не дозволяє в повній мірі продовжити реформування відомства, підвищення рівня захищеності кордонів, протидію нерегулярній міграції і контрабанді та запровадження європейських принципів інтегрованого управління кордонами.

11. Потребує удосконалення система висвітлення надводної обстановки на р. Дніпро. З метою створення суцільної зони висвітлення надводної обстановки на р. Дніпро необхідно побудувати стаціонарний комплекс висвітлення надводної обстановки. Він включає спостережні вежі, відеокамери, тепловізори, ретранслятори, пункти управління. Крім цього потребує підвищення спроможностей існуючого катерного складу.

12. Неврахування у проєкті землеустрою Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника вимог законодавства щодо земельних ділянок (шириною 30-50 м) уздовж державного кордону, які надаються в постійне користування військовим частинам Державної прикордонної служби. Затвердження та реєстрація проєкту землеустрою Заповідника без урахування вимог українського законодавства негативно впливатиме на забезпечення національної безпеки і оборони держави в частині значного ускладнення за процедурою та, як наслідок, відтермінування будівництва та облаштування інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, комунікацій на ділянці українсько-білоруського кордону в межах Заповідника.

IV. ВИСНОВКИ

Розглядаючи загрозу поширення нерегулярної міграції у зазначених контекстах, і в той же час усвідомлюючи її як інспірацію міграційної кризи на зовнішніх кордонах Європейського Союзу спецслужбами росії та республіки білорусь, очевидним є чергове вивчення реакції світової спільноти на порушення фундаментальних принципів архітектури міжнародної безпеки з перспективою до ще більш нахабних і брутальних дій кремля.

Як наслідок, з 24 лютого 2022 року маємо прояв відкритого акту збройної агресії росії проти України, що є перспективою подальших розвідок з вивчення даної проблематики, зокрема пошуку дієвих державних механізмів, які забезпечували б своєчасне та адекватне реагування на загрози національній безпеці на державному кордоні.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Бабій Ю.О. (2016). Удосконалення декомпозиції загроз і небезпек національній безпеці держави у прикордонній сфері. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького*. № 4(70). С. 185–196.
2. Дейнеко С.В. (2020). Правове регулювання розвитку політики у сфері інтегрованого управління державним кордоном України. *Інвестиції: практика та досвід*. № 19–20. С. 172–178.
3. Дягель Д., Кириленко В. (2019). Щодо пошуку шляхів протидії основним загрозам у сфері безпеки державного кордону, які виявляються в міжнародних пунктах пропуску через державний кордон України. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького*. № 3(81). С. 65–81.

4. Купрієнко Д.А. Основні поняття та категорії у сфері забезпечення прикордонної безпеки (2014). *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: військові та технічні науки*. № 1(61). С. 357–368.
5. Курилюк Ю.Б. (2020). Державний кордон і правопорядок (законодавство, теорія, практика): монографія. К.: ВД «Дакор». 446 с.
6. Литвин М.М. (2014). Концептуальні засади інтегрованого управління кордонами. Досвід упровадження в Україні. *Наука і оборона*. № 1. С. 3–7.
7. Мосов С.П., Шинкарук О.М., Кириленко В.А. (2018). Прикордонна безпека України: становлення, сучасний стан, проблеми і перспективи: монографія. Хмельницький: НАДПСУ. 187 с.
8. Мота А. (2017). Прикордонний контроль та його значення в протидії нелегальній міграції. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки*. № 861. С. 304–311.
9. Новіченко А.В. (2020). Особливості протидії нелегальній міграції в сучасній Україні. *Право.ua*. № 2. С. 103–107. URL: http://pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/2020/10/103-_Novychenko.pdf
10. Нікіфоренко В.С. (2021). Організаційно-правові аспекти протидії загрозам контрабандної діяльності на державному кордоні України. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. № 4. С. 56–63.
11. Олексієнко Б.М. (2015). Пріоритети розвитку сектору безпеки і оборони України. *Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України*: тези VIII Всеукр. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 10 груд. 2015 р.). С. 55–57.
12. Про деякі питання взаємодії і координації під час посилення охорони та захисту державного кордону України: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.11.2021 № 1214. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1214-2021-p#Text>
13. Про схвалення Концепції Державної цільової правоохоронної програми облаштування державного кордону щодо будівництва інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій Державної прикордонної служби України на період до 2024 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.10.2021 № 1362-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1362-2021-p#Text>
14. Про затвердження Державної цільової правоохоронної програми облаштування державного кордону щодо будівництва інженерно-технічних і фортифікаційних споруд, огорож, прикордонних знаків, прикордонних просік, комунікацій Державної прикордонної служби на період до 2024 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.12.2021 № 1386. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1386-2021-p#Text>
15. Шинкарук О.М., Лисий М.І., Купрієнко Д.А., Бабій Ю.О., Ананьїн О.В., Ігнат'єв А.В. (2019). Сучасний стан прикордонного безпекового середовища України. *Збірник наукових праць Харківського національного університету Повітряних Сил*. № 3(61). С. 135–145.

REFERENCES

1. Babiy Yu.O. (2016). Udoskonalennia dekompozytsii zahroz i nebezpek natsionalnii bezpetsi derzhavy u prykordonnii sferi [Improving the decomposition of threats and dangers to the national security of the state in the border area]. *Journal of scientific works of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine*. No 4(70). pp. 185–196 [in Ukrainian].
2. Deineko S.V. (2020). Pravove rehuliuвання rozvytku polityky u sferi intehrovanoho upravlinnia derzhavnym kordonom Ukrainy [Legal regulation of policy development

- in the field of integrated border management of the state border of Ukraine]. *Investments: practice and experience*. No 19–20. pp. 172–178 [in Ukrainian].
3. Diagel D., Kyrylenko V. (2019). Shchodo poshuku shliakhiv protydii osnovnym zahrozam u sferi bezpeky derzhavnoho kordonu, yaki vyavliaiutsia v mizhnarodnykh punktakh propusku cherez derzhavnyi kordon Ukrainy [On the search for ways to counter the main threats to the security of the state border, which are detected at international border crossing points across the state border of Ukraine]. *Journal of scientific works of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine named after B. Khmelnytsky*. No 3(81). pp. 65–81 [in Ukrainian].
 4. Kuprienko D.A. (2014). Osnovni poniattia ta katehorii u sferi zabezpechennia prykordonnoi bezpeky [Basic concepts and categories in the field of border security]. *Journal of scientific works of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine. Series: military and technical sciences*. No 1(61). pp. 357–368 [in Ukrainian].
 5. Kuryliuk Yu.B. (2020). Derzhavnyy kordon i pravoporyadok (zakonodavstvo, teoriya, praktyka) [State border and law and order (legislation, theory, practice)]. Kyiv. 446 p. [in Ukrainian].
 6. Lytvyn M.M. (2014). Kontseptualni zasady intehrovanoho upravlinnia kordona-my. Dosvid uprovadzhennia v Ukraini [Conceptual principles of integrated border management. Implementation experience in Ukraine]. *Science and defense*. No 1. pp. 3–7 [in Ukrainian].
 7. Mosov S.P., Shinkaruk O.M., Kyrylenko V.A. (2018). Prykordonna bezpeka Ukrainy: stanovlennia, suchasnyi stan, problemy i perspektyvy [Border security of Ukraine: formation, current state, problems and prospects: monograph]. Khmelnytsky [in Ukrainian].
 8. Mota A. (2017). Prykordonnyy kontrol ta yoho znachennya v protydyi nelegalniy mihratsiyi [Border control and its importance in combating illegal migration]. *Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Series: Legal Sciences*. No 861. pp. 304–311 [in Ukrainian].
 9. Novichenko A.V. (2020). Osoblyvosti protydii nelegalnii mihratsii v suchasni Ukraini [Features of combating illegal migration in modern Ukraine]. *Legal.ua*. No 2. pp. 103–107. URL: http://pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/2020/10/103_Novychenko.pdf [in Ukrainian].
 10. Nikiforenko V.S. (2021). Orhanizatsiino-pravovi aspekty protydii zahrozam kontrabandnoi diyalnosti na derzhavnomu kordoni Ukrainy [Organizational and legal aspects of combating the threats of smuggling activity the state border of Ukraine.]. *Scientific notes of the Institute of Legislation of the Verkhovna Rada of Ukraine*. No 4. pp. 56–63 [in Ukrainian].
 11. Oleksiienko B.M. (2015). Prioritytety rozvytku sektoru bezpeky i oborony Ukrainy [Priorities for the development of the security and defense sector of Ukraine]: Thesis VIII All-Ukrainian scientific-practical conf., 10.12.2015. Khmelnytskyi: NADPSU. pp. 55–57 [in Ukrainian].
 12. Pro deiaki pytannia vzaiemodii i koordynatsii pid chas posylennia okhorony ta zakhystu derzhavnoho kordonu Ukrainy [On some issues of interaction and coordination during the strengthening of protection and defense of the state border of Ukraine]: Order of Cabinet of Ministers of Ukrain No 1214 of Nov. 19, 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1214-2021-п#Text> [in Ukrainian].
 13. Pro skhvalennia Kontseptsii Derzhavnoi tsilovoi pravookhoronnoi prohramy oblashtuvannia derzhavnoho kordonu shchodo budivnytstva inzhenerno-tekhnichnykh i fortyfikatsiinykh sporud, ohorozh, prykordonnykh znakov, prykordonnykh prosik, komunikatsii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy na period do 2024 roku [About approval of the Concept of the State target law

- enforcement program of arrangement of the state border concerning construction of engineering and fortification constructions, fences, border signs, frontier clearings, communications of the State border service of Ukraine for the period till 2024]: Order of Cabinet of Ministers of Ukraine No 1362-p of Oct. 21, 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1362-2021-p#Text> [in Ukrainian].
14. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi tsilovoi pravookhoronnoi prohramy oblashtuvannia derzhavnoho kordonu shchodo budivnytstva inzhenerno-tekhnichnykh i fortyfikatsiinykh sporud, ohorozh, prykordonnykh znakov, prykordonnykh prosik, komunikatsii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy na period do 2024 roku [About the statement of the State target law enforcement program of arrangement of the state border concerning construction of engineering and fortification constructions, fences, frontier signs, frontier clearings, communications of the State border service of Ukraine for the period till 2024]: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No 1386 of Dec. 15, 2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1386-2021-n#Text> [in Ukrainian].
 15. Shinkaruk O., Lysyi M., Kyrilenko V., Babiy Yu., Ananin O., Ignatiev A. (2019). Suchasnyi stan prykordonnoho bezpekovoho seredovyscha Ukrainy [The current state of the border security environment of Ukraine]. *Journal of scientific works of Kharkiv National University of the Air Force*. No 3(61). pp. 135–145 [in Ukrainian].